

► **KOSTELEM PROTI DOLU.**

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Horním Jiřetíně se stal jedním ze symbolů boje proti rozšíření povrchové těžby hnědého uhlí. Ze zchátralé památky se mění na architektonický skvost.

Pět míst na odpis

Severočeským obcím Horní Jiřetín a Černice opět hrozí, že padnou kvůli postupující povrchové těžbě hnědého uhlí. O stovky kilometrů dále na východ se přitom domy už bouřejí. Kvůli těžbě i kvůli nové přehradě.

Tady se plánuje nová autostráda. Tady by se mohlo těžít uhlí nebo uran. A tady bude stát nová přehrada. Stovky tisíc lidí v různých koutech republiky žijí v nejistotě, zda se nebudou muset stěhovat, protože jejich obydlí půjde k zemi.

Vláda má v následujících měsících rozhodnout o osudu těžebních limitů, které chrání severočeský Horní Jiřetín a přílehlé Černice, kde žijí více než dva tisíce obyvatel. Jenže některá města jsou na tom mnohem hůře – domy se tam už demolují a lidé odcházejí jinam.

Časopis TÝDEN našel pětici míst na odpis.

1 Karvinská demolice

Domu v centrální části karvinského Starého Města bude příští rok 175 let, ale Monika Heisigová v něm s rodinou bydlí teprve pár let. Ačkoli si pochvaluje bydlení v příjemném a tichém prostředí, dům potřebuje opravit. Jsou na něm patrné stopy po nedaleké těžbě černého uhlí – zdi jsou na různých místech popraskané.

„Rekonstrukci nutně potřebuje,“ říká paní Heisigová, jejíž manžel provozuje v karvinském Starém Městě od poloviny 90. let karosárnu. Jenže to má jeden velký háček. Karviná plánuje, že v této oblasti zakáže jakoukoli novou výstavbu a rozsáhlejší rekonstrukce či přístavby. Důvodem jsou plány na rozšíření černouhelného dolu.

„Požádali jsme město Karviná o změnu ochrany ložiska, což znamená, aby v oblasti určené pro rozšiřování těžby nebylo možné stavět nové budovy a ty stávající rozšiřovat,“ sdělil TÝDNU mluvčí těžební společnosti OKD Marek Síbrt.

Zastupitelé už udělali první krok, aby této žádosti vyhověli. Na lednovém zasedání odhlasovali pokyny pro zpracování návrhu nového územního plánu, jehož součástí má být i stavební uzávěra ve Starém Městě.

Místní tomu nerozumějí. Na konci 80. let se tady sice uvažovalo o další hlubinné těžbě, ale pak šly tyto plány k ledu a ve Starém Městě propukl nebývalý stavební

ruch. Důl se zdál nekonečně daleko. Jenže teď se znovu přiblížil, byť OKD bojuje s poklesem cen černého uhlí, omezuje těžbu a plánuje letos propustit další stovky pracovníků.

„OKD je ve velmi vážné finanční situaci. Nechápu, proč by měli být lidé ve Starém Městě kromě všech útrap, které už kvůli těžbě zažili, ještě navíc omezení v nakládání se svými nemovitostmi. Stavební uzávěra zabrání lidem upravovat a dále zvelebovat domovy a zahrádky, tím se nemovitosti znehodnotí,“ konstatuje Monika Heisigová, jedna z vůdčích osob sdružení Karviňáci proti těžbě.

Cílem organizace je zachránit Staré Město před těžbou. Bojuje ale se silným a bohatým protivníkem. OKD už v minulých letech vykoupilo 95 domů, přičemž

▲ **DŮM NA ODSŤREL.** V Karviné – Starém Městě je v ohrožení i dům manželů Heisigových. Důvodem tady není hnědé, ale černé uhlí.

více než polovinu nechalo zdemolovat. Ačkoli těžaři nesdělili, kolik peněz je to stálo, odhadem jde o desítky milionů korun. Další budovy ale zatím nevykupuje. Důvodem je právě situace na trhu s černým uhlím.

„Opakovaně jsme deklarovali, že obnovíme výkupy ve Starém Městě v momentě, kdy budeme znát přesný rozsah plánovaného dobývání a až nám to finanční situace dovolí. V současnosti nedokážeme říct, kdy budou jednání s majiteli nemovitostí znovu obnovena, protože situace na černouhelném trhu zůstává nadále velice špatná a velmi rychle se mění,“ konstatoval mluvčí OKD Síbrt.

Tím spíše by podle Moniky Heisigové byla škoda, kdyby stavební uzávěra okrajovou část Karviné znovu umrtvila. „Těžba pod Starým Městem je s velkým otazníkem,“ tvrdí. Tato část Karviné přitom patří mezi poslední místa ve městě, kde ještě lidé žijí v rodinných domech a nemuseli se kvůli těžbě stěhovat do paneláků. „Jsme tady jako na vesnici, ale užíváme si vymoženosti města. Je tady ideální bydlení,“ řekla TÝDNU Heisigová. Svůj dům neprodá za žádnou cenu, ačkoli stojí téměř v centru poklesové kotliny, která by vznikla kutáním uhlí.

OKD ale v přípravách pokračuje. Loni v létě poslalo ministerstvu životního prostředí dokumentaci k posouzení vlivu těžby na životní prostředí (EIA). Nezávislý expert nyní pro resort zpracovává posudek.

2 Zaplavené Heřminovy

Domy se už bourají také v Nových Heřminovech na Bruntálsku. Část obce musí ustoupit plánované stavbě přehrady, která má ochránit Krnov a další sídla podél řeky Opavy před povodněmi. „Už nám tady shodili šest domů,“ řekl TÝDNU starosta obce Radek Sijka. Demolice pokládá za předčasné, protože Povodí Odry zatím nemá všechna potřebná povolení, aby mohlo začít stavět.

O přehradě rozhodla vláda a na vykoupení potřebného majetku v letech 2009 až 2011 uvolnila 200 milionů korun. V následujících letech Povodí koupilo další domy a pozemky za 120 milionů, takže vlastní už více než 90 procent potřebného majetku, a před dvěma lety začalo s demolicemi. Zbourány byly mimo jiné dva rodinné domy a někdejší vepřín.

Podniku ale chybí například majetek obce. „Z obecního nemají vůbec nic,“ konstatoval starosta Sijka, velký odpůrce přehrady a bourání obce. Radnice ovšem

Kde se bude bourat

1 Karviná – Staré Město

Společnost OKD zatím kvůli možné těžbě černého uhlí vykoupila 95 domů, více než polovinu už dala zbourat.

2 Nové Heřminovy

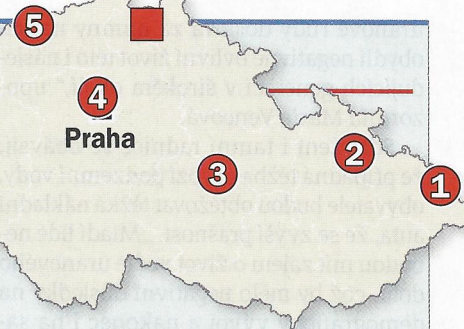
Povodí Odry vykoupilo více než 90 procent pozemků a budov, kde je naplánována stavba nové přehrady. Od roku 2013 zatím zbourala šest objektů.

3 Brzkov

Vláda plánuje otevření nového uranového dolu a hejtman Vysočiny už hovoří o stavební uzávěře, která by znemožnila stavbu nových domů nebo podnikatelské investice.

4 Praha-Suchdol

Některé okrajové části hlavního města se bouří proti plánované trase Pražského okruhu, který už nyní znemožňuje například stavbu nových rodinných domů.

5 Horní Jiřetín

Zrušením těžebních limitů může být zbourána podstatná část obce. Ve hře jsou čtyři varianty, přičemž dvě počítají s větší či menší demolicí.

Osečná-Kotel

Australská těžební firma žádá na Liberecku o průzkum uranového ložiska. Už nyní stát za desítky miliard čistí podzemní vody po uranové těžbě ve Stráži pod Ralskem. **TÝDEN**

neuspěla u soudu s žalobou proti krajskému územnímu plánu, který se stavbou přehrady počítá. Letos v lednu se proto obrátila na Ústavní soud.

„Uvidíme, jak to dopadne. Máme nachystané ještě další varianty,“ tvrdí Sijka. Před zahájením stavby totiž Povodí Odry potřebuje mimo jiné získat územní a stavební povolení a Nové Heřminovy budou účastníky řízení. „Hodláme toho využít,“ řekl Sijka. Nevyloučil, že se obec znovu obrátí také na soud.

Zdejší radnice je přesvědčena, že přehrada není nutná, že Krnov, Opavu a další obce mohou před povodněmi ochránit úpravy v řece. Vláda ovšem nakonec schválila menší variantu vodní nádrže, která počítá se zbouráním 38 objektů, z toho dvanácti rodinných domů. Přehrada za několik miliard korun se má začít stavět do roku 2020.

3 Uranový Brzkov

Sobotkova vláda na konci roku podpořila plán ministra průmyslu Jana Mládky (ČSSD) připravit k otevření nového uranový důl na Vysočině. Obce v okolí Brzkova, kde by se za několik let mohla uranová ruda těžit, se brání. Na 1700 lidí podepsalo petici „Ne těžbě uranu na Vysočině“.

„Využijeme všechny zákonné prostředky, abychom zabránili tomu, co vláda chystá,“ řekla TÝDNU Marie Vencová ze spolku Naše budoucnost bez uranu. S protesty ovšem radnice ani spolek neuspěly, podle Mládky je uran strategická energetická surovina a její těžba je důležitá i pro zachování zaměstnanosti v regionu. Na

Vysočině se v současnosti těží v Dolní Rožínce, posledním uranovém dole ve střední Evropě.

„Z hlediska ekonomiky regionu by otvírka a těžba ložiska Brzkov – Horní Věžnice znamenala nejen zachování pracovních míst, ale představovala by i příjmy do státního rozpočtu placením daní a zákon-

▲ **NECHTĚNÝ URAN.** Plány otevřít u Brzkova na Vysočině nový uranový důl narazily na razantní odpor tamních obyvatel.

ných pojištění. Zároveň by i zohlednila strategické směřování ČR z hlediska surovinové a energetické koncepce,“ uvádí se ve zprávě pro vládu, na jejímž základě kabinet souhlasil s legislativními přípravami na otevření nového uranového dolu na Vysočině.

U Brzkova se uran těžil už na konci 80. let, důl byl ale následně zatopen. Současné zásoby úřady odhadují na několik tisíc tun. Podle vládou schváleného „jízdního řádu“ by mohl být nový důl připraven k otevření v roce 2019.

Spolek Naše budoucnost bez uranu ovšem upozorňuje, že plánovaná těžba má i svou odvrácenou stranu. „Dobývání ▶

uranové rudy doslova za humny našich obydlí negativně ovlivní život této i následujících generací v širokém okolí," upozornila Marie Vencová.

Sdružení i tamní radnice se obávají, že případná těžba ohrozí podzemní vody, obyvatele budou obtěžovat těžká nákladní auta, že se zvýší prašnost. „Mladí lidé nebudou mít zájem o život vedle uranového dolu, což by mělo negativní důsledky na demografický vývoj a nakonec i na samotný počet obyvatel v obcích,“ uvádí se ve společném memorandu.

Hejtman Kraje Vysočina Jiří Běhounek předpokládá, že by v okolí Brzkova měla být kvůli možné těžbě uranu vyhlášena stavební uzávěra. To by ovšem znamenalo, že by se tamní obce nemohly dále rozvíjet, například stavět nové rodinné domy nebo lákat do regionu investory.

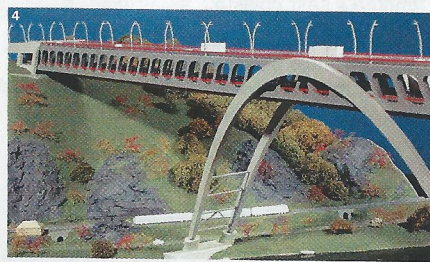
4 Autostráda v Suchdole

Podobně je na tom pražská část Suchdolu na severním okraji hlavního města, která už od 90. let bojuje proti tomu, aby ji protнула dálnice Pražského okruhu.

Magistrát sice v lednu po osmi letech zastavil územní řízení na tuto část okruhu přes Suchdol, nejde však o definitivní pohřbení navržené trasy, ačkoliv existuje i severní varianta, která by se Suchdolu vyhnula. Ředitelství silnic a dálnic tvrdí, že šlo o záměrný krok, který byl dojednán s ministerstvem dopravy. Kvůli „procesní správnosti“ prý nebylo možné územní řízení dokončit. „Ministerstvo dopravy spolu s naším

ředitelstvím připravuje další kroky, jak s přípravou stavby pokračovat,“ sdělila TÝDNU mluvčí Ředitelství silnic a dálnic Nina Ledvinová.

Proti stavbě okruhu přes Suchdol vedle tamní radnice dlouhodobě protestují i další městské části v navrhované trase. Tvrdí, že dálnice s desítkami tisíc vozidel včetně kamionů výrazně zhorší životní podmínky obyvatel. Suchdol, kde žije na deset tisíc lidí a Českou zemědě-

▲ **AUTEM PŘES VLTAVU.** Jedna z variant přemostění řeky na severním okraji hlavního města, kudy by měl vést Pražský okruh. Suchdol a další čtvrti se brání.

skou univerzitu navštěvuje 25 tisíc studentů, se navíc cítí ohrožen i novou plánovanou přistávací dráhou na ruzyňském letišti. A uvádí, že ačkoli je Pražský okruh zatím jen na papíře, už nyní do značné míry svazuje život v Suchdole.

„Podél koridoru pro dálnici jsou vhodné plochy pro stavbu rodinných domů, ale to je teď víceméně zablokováno,“ řekl TÝDNU suchdolský starosta Petr Hejl. Dodal, že o tyto parcely, kde by mohly vyrůst desítky domů, je poměrně velký zájem.

Suchdol se přitom stavbě Pražského okruhu úspěšně brání a už několikrát uspěl se žalobami u Nejvyššího správního soudu. Starosta Hejl uvedl, že jeho městská část je připravena se k soudu obrátit znovu. Loni Suchdol a další odpůrci oficiální trasy dokonce stížnost směřovali k Evropské komisi, protože autostráda by podle nich narušila evropsky chráněnou lokalitu Kaňon Vltavy u Sedlce, kde rostou vzácné rostliny.

5 Rypadla v Jiřetíně

Zkušenosti s dlouhodobým „obraným“ bojem mají také v Horním Jiřetíně, kde se nyní opět hraje o jeho budoucnost. Zvláště pozorně sleduje rozhodování vlády o možném prolomení těžebních limitů Jarmila Křížová, která žije se svým manželem jen pár metrů od cedule s názvem obce. Jejich dům patří mezi ty nejohroženější, ať už kabinet kývne na velkou, nebo malou variantu posunutí hranice těžby u Jiřetína.

„Každý režim se na nás proviňuje,“ říká TÝDNU rozdechvým hlasem Křížová. Osobní zkušenosti s těžbou už má. Jako malá dívka se musela odstěhovat z domu v Dolním Jiřetíně na sídliště Janov. Dolní Jiřetín patří mezi desítky severočeských obcí, které kvůli těžbě uhlí navždy zmizely z povrchu – starý Most, Albrechtice, Vršany, Dražňanky, Libkovice...

Teď už se manželé Křížovi stěhovat nehodlají. Za žádnou cenu. V okně jejich domu visí cedule s velkým NE – neprodáme, nepovolíme, nevzdáme se, neustoupíme, nevyjednáváme. Jejich dům pochází z roku 1870, manžel paní Křížové se v něm

■ Mládkova uranová past

Plány ministra průmyslu Jana Mláda (ČSSD) otevřít u Brzkova na Vysočině nový uranový důl paradoxně nahrávají australským těžbařům, kteří pokukují po uranu na úplně jiném místě země – na Liberecku. Žádosti o prozkoumání ložiska Osečná-Kotel na Liberecku sice ministerstvo životního prostředí zamítá, společnost Urania Mining ovšem ve svém aktuálním odvolání přímo k ministru životního prostředí Richardu Brabcovi (ANO) využívá ve své argumentaci i záměry ministra Mládky v Brzkově.

„Změna státní surovinové politiky ve smyslu podpory další těžby uranu v České republice vyplývá také z projevů předsedy vlády, který podporuje těžbu uranu například u Brzkova,“ uvádí se v žádosti Urania Mining, kterou má TÝDEN k dispozici. Australská těžební firma v obsáhlém dokumentu poukazuje na zjevný nesoulad státního přístupu

k uranu: na Vysočině připravuje nový důl, na Liberecku nechce povolit ani průzkum.

Někdejší člen Pačesovy energetické komise Edvard Sequens se argumentům australské firmy nevidí. „Je tu jasný rozpor v přístupu státu. Na jednom místě chce průzkum zakázat, na druhém chce těžit,“ řekl Sequens, podle něhož by se uran neměl těžit nikde.

Ministerstvo životního prostředí uvedlo, že Brabec rozhodne o odvolání australské firmy na základě doporučení rozkladové komise, která se seje ještě v únoru. Na otázku, jestli těžbařům nenahrává státní podpora nového uranového dolu na Vysočině, ministerstvo odpovědělo pouze obecně a formálně: „MŽP je povinno postupovat v řízení o žádosti v souladu s platnými zákony, tedy zejména se správním řádem a zákonem o geologických pracích, a také se státní vizí pro vyhledávání a využívání zdrojů surovin.“

Když ministerstvo žádost australské těžební společnosti naposledy před rokem zamítlo, zdůvodnilo to i tím, že by průzkum byl v rozporu s platnou státní surovinovou politikou. Zároveň uvedlo, že v lokalitě je významný zdroj podzemních vod – chráněná oblast přirozené akumulace vod Severočeská křída.

V ložisku Osečná-Kotel je asi 15 tisíc tun uranu. „O využití těchto zásob se v současnosti neuvažuje, neboť hornická těžba není dostatečně efektivní a ekonomická a těžba chemickým loužením směsí kyselin ve vrtech nepřipadá vzhledem k brutálním dopadům na životní prostředí v úvahu,“ sdělilo ministerstvo.

Těžbař ovšem tvrdí, že průzkum podzemní vody nijak neohrozí, protože vybere takové metody, jaké „budou mít minimální případný dopad na životní prostředí“.

v roce 1947 narodil. Když se v devadesátých letech po stanovení těžebních limitů zrušila stavební uzávěra, Křížovi si dům po manžellových rodičích svépomocí přestavěli.

Byly to jen dvě místnosti, kadihubka na dvoře, jedna výlevka s vodovodem v mrňavé vstupní chodbičce, kamenné zdi, velká půda se strmou střechou. „Strašně jsme se tu nadřeli,“ řekla TÝDNU Křížová. Ale mají příjemné bydlení v místě, kde jsou spokojeni.

„Tady vám nic nechybí, je tady veškerá občanská vybavenost, skvělá dopravní dostupnost do Litvínova, odkud jede tramvaj do Mostu,“ vykládá, a když se vrátí k tématu možného prolomení limitů, na chvíli se zamyslí: „Nejde jenom o to, že vám zbourají barák. Zpřetrhaly by se vazby vytvořené od konce 40. let. Najednou přijdete o přátele, místa z mládí, která se změní na měsíční krajinu.“

Jiřetínský starosta a vůdčí postava protitěžebního boje Vladimír Buřt ale stále věří, že se nakonec podaří Horní Jiřetín a sousední Černice zachránit. Obec v posledních letech investovala stovky milionů korun do oprav místních komunikací, na přestavbu bývalé mateřské školy na bytový dům, do

přípojek nové kanalizace nebo nových pozemků na výstavbu rodinných domů.

„Lidé tady chtějí stavět, ale parcel je málo,“ konstatuje Buřt. Zatímco na počátku devadesátých let žilo v Jiřetíně a Černicích necelých 1,8 tisíce obyvatel, teď už je to zhruba 2,3 tisíce. „Přistěhovala se sem hromada lidí,“ konstatuje.

Mnozí místní ovšem své domy už prodali. V minulých letech se činil především podnikatel Milan Nečas, který v Horním Jiřetíně a Černicích nakoupil více než sto domů a dalších nemovitostí. „Tamhleten dům je jeho, tamhleten taky,“ ukazuje Ladislava Němcová v Černicích na okolní stavby. Taky ona už svůj dům prodala. Tvrdí, že to není kvůli možnému prolomení těžebních limitů, ale z rodinných důvodů. Na jaře se stěhuje na Vysočinu.

Starosta Buřt tvrdí, že Nečas kupoval domy především od lidí, kteří se dostali do finančních potíží a ocitli se třeba v exekuci. „Koupil i domy, které už jsou neobyvatelné,“ říká starosta, podle něhož nejde o realitní byznys, ale o čistou spekulaci, že na nemovitostech vydělá, až přijdou těžaři.

Nečas se ke svým obchodům dlouhodobě veřejně nevyjadřuje. „Je to moje

▲ TADY ZŮSTANU. Jarmila Křížová se kvůli uhlí musela už jednou stěhovat – z Dolního Jiřetína. Opakovat už to nechce.

soukromé podnikání, nechci to medializovat,“ řekl TÝDNU. Jeho aktivita mu v posledních komunálních volbách dopomohla k tomu, že se dostal do obecního zastupitelstva. A když se na podzim hlásovalo, zda má nové vedení radnice dělat vše pro zachování těžebních limitů a záchranu města, zvedl ruku pro. Stejně jako dalších devět z jedenácti zastupitelů. Pouze jeden se zdržel – Petr Lechner ze sdružení Dialog, které chce zahájit debatu s těžaři a dojednat s nimi co nejvýhodnější podmínky pro případné přestěhování obyvatel Horního Jiřetína a Černic.

Pavel Baroch ■

SPOLEČNĚ VE VAŠICH SLUŽBÁCH

SPOJILI JSME TO NEJLEPŠÍ Z MOBILNÍCH, PEVNÝCH A IT SLUŽEB

Díky spojení T-Mobile, T-Systems a GTS nyní i vy můžete využívat špičkové mobilní a pevné služby, superychlý internet, správu zařízení a infrastruktury nebo třeba největší prostor v zabezpečených datových centrech v ČR. Navrhneme řešení firemní komunikace přizpůsobené na míru drobným podnikatelům, středním firmám i velkým korporacím. Více na t-mobile.cz/profirmy

Vy rozumíte podnikání, my komunikaci

